

Луцюк І.В,
асистент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка».
Науковий керівник – Озеран В.О.,
к.е.н., професор кафедри обліку та аналізу

СКЛАДОВІ ВИТРАТ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

Одним із найсуттєвіших факторів зростання конкурентоспроможності продукції є забезпечення її високої якості. Ефективне управління якістю продукції неможливе без своєчасної та достовірної інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку підприємства. Рациональна організація систем фінансового і управлінського обліку, внутрішнього контролю та аналізу витрат на якість продукції є необхідною умовою оптимізації цих витрат.

Чимало праць вітчизняних та зарубіжних науковців присвячені управлінню якістю продукції, проте питання обліково-аналітичного забезпечення такого управління залишаються недостатньо дослідженими.

Вперше поняття та склад витрат на якість визначив у 1960-х роках у своїй праці американський економіст А. Фейгенбаум [8]. Витрати на якість він поділяв на:

1) витрати контролю (costs of control), що включають:

- превентивні витрати (prevention costs) – витрати на попередження випуску продукції неналежної якості, які складаються з витрат на розробку та планування програм, спрямованих на поліпшення якості, на досягнення оптимального рівня контролю та попередження ситуацій, що призводять до виникнення дефектів (невідповідностей);

- витрати на оцінку якості (appraisal costs), що включають витрати на проведення технічного контролю і випробувань на всіх етапах виробництва продукції (чи процесу надання послуг) з метою встановлення відповідності показників якості виготовленої продукції (послуг) пропонованим вимогам.

2) втрати від браку (невідповідностей) (costs of failure of control). Ці втрати А. Фейгенбаум розділив на:

- внутрішні (internal failure costs), що виникають на самому підприємстві в процесі виробництва або надання послуг;

- зовнішні (external failure costs) – виникають в процесі експлуатації виробу споживачем.

Такий розподіл є базовим і використовується до цього часу. У працях вітчизняних та зарубіжних вчених фігурують різні назви груп витрат на якість. Узагальнення підходів до визначення складу витрат на якість наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення складу витрат на якість продукції

Автори	Витрати на якість			
	Витрати на попередження випуску продукції неналежної якості	Витрати на оцінку та контроль якості	Внутрішні втрати від виготовлення продукції неналежної якості	Зовнішні втрати від виготовлення продукції неналежної якості
1	2	3	4	5
Фейгенбаум А. [8, с. 138], Джуран Д. [2]	Витрати контролю		Втрати внаслідок відмови	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
Кросбі Ф. [6, с. 15], Пономарьов С.В. [7]	Витрати на відповідність або конформні (Cost of Conformance) – витрати на досягнення відповідності за якістю		Витрати, пов'язані з невідповідністю або неконформні (Cost of Non-Conformance)	
Фомичов С. К. [9, с. 146]	Капіталовкладення		Втрати	
Міжнародні стандарти управління якістю ISO 9000 [4]	Виробничі	Невиробничі	Виробничі	
Карлик Є. М., Демиденко Д. С., Шкловський В. М. [5]	Витрати на забезпечення якості	Витрати на покращення якості	Витрати на управління якістю	
Харламова Т. Н., Злобіна Н. В. [10, с. 8-10]	Витрати профілактичного характеру		Витрати помилок	
			внутрішні	зовнішні

Басовський Л.Є. крім базових складових виділяє окремою групою витрати на використання контрольно-вимірального обладнання, відокремлюючи їх від витрат контролю та втрат внаслідок браку [1, с. 40-41].

Отже, у сучасних умовах господарювання використовується загальний підхід до визначення складу витрат на якість продукції сформований А. Фейгенбаумом. Оптимізація ж витрат контролю якості сприятиме зниженню втрат від браку, а отже скороченню загальних витрат на якість продукції. Тому, подальшого дослідження потребує визначення переліку статей витрат на якість у розрізі груп та методика їх відображення в обліку.

Література

1. Басовский Л. Е. Управление качеством: учебник / Л. Е. Басовский, В. Б. Протасьев. – М.: ИНФРА М, 2001. – 212 с.;
2. Джуран Д. Все о качестве: Зарубежный опыт. Выпуск 2. Высший уровень руководства и качество / Д.Джуран [пер.с.англ.]. – М., 2001. – 250 с.;
3. Злобина Н.В. Экономика качества: учебное пособие / Н.В. Злобина. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2010. – 82 с.;
4. ИСО 9000 – Менеджмент качества [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.iso.org/iso/ru/home/standards/management-standards/iso_9000.htm?="](http://www.iso.org/iso/ru/home/standards/management-standards/iso_9000.htm?=);
5. Карлик Е. М. Затраты на повышение качества продукции на машиностроительных предприятиях: монография / Е. М. Карлик, Д. С. Демиденко, В. М. Шкловский. – Л.: ЛДНТП, 1979. – 27 с.;
6. Кросби Ф.Б. Качество и Я / Ф. Б. Кросби [пер.с.англ. А.В. Денисова]. – М.: Стандарты и качество, 2008. – 263 с.;
7. Управление качеством продукции. Инструменты и методы менеджмента качества: учебное пособие/ С. В. Пономарев, С. В. Миценко, В. Я. Белобрагин и др. – М.: РИА «Стандарты и качество». – 2005. – 248 с.;
8. Фейгенбаум А. Контроль качества продукции / А. Фейгенбаум [сокр. пер. с англ.]. – М.: Экономика, 1986. – 163 с.;
9. Фомичев С.К. Основы управления качеством: учеб. пособие / С. К. Фомичев, А. А. Старостина, Н. И. Скрябина. – 2-е изд. – К.: МАУП, 2002. – 192 с.;
10. Харламова Т.Н. Управление затратами на качество продукции: отечественный и зарубежный опыт: монография / Т. Н. Харламова, Б. И. Герасимов, Н. В. Злобина; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б. И. Герасимова. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2006. – 108 с.